

gewoonte om eten te kruiden en fruit te eten over. Dat begon met de elite en met de mannen die in het Romeinse leger gediend hadden. Toen het Romeinse gezag instortte, bleven de kruiden en de fruitbomen.

Na het wegtrekken van de Romeinen kwamen er meer Germanen. Deze nieuwkomers hadden hun eigen eetgewoonten en namen een nieuwe graansoort mee: rogge. Ook aten de Germanen eikels. Geroosterd en vermalen tot meel waarvan dan pap gekookt werd of brood van werd gebakken.

Plantenresten tonen aan dat er een bakkerij was in wat nu de Stokstraat heet. In de Laat-Romeinse tijd kreeg de toen ommuurde stad grote opslagplaatsen voor voedsel: broodtarwe, spelttarwe, gerst, gierst, verschillende soorten peulvruchten, kruiden, noten en fruit.

Met als uitgangspunt letterlijk een handvol zaden hebben het Archeologisch Centrum van de Rijksuniversiteit Leiden, de gemeentelijke sectie Archeologie en het Natuurhistorisch Museum Maastricht een expositie ingericht waarin dit alles is te zien. De titel van de expositie is ontleend aan de verkoolde resten van zaden, noten en fruit die overbleven na een enorme brand in het toenmalige 'horreum' op de plaats van het huidige Pandhof van de Onze-Lieve-Vrouwenbasiliek.

In de expositie 'Zwart Zaad' (tot 27 april 2003) is niet alleen te zien wat het onderzoek heeft opgeleverd. Er wordt ook uitgelegd hoe het onderzoek is uitgevoerd. Om thuis nog eens alles na te lezen krijgen alle bezoekers het boekje 'Zwart Zaad' (met daarin ook een

aantal recepten van Romeinse gerechten) gratis mee.

Het museum aan het de Bosquetplein is op werkdagen geopend van 10 tot 17 uur en in de weekends van 14 tot 17 uur.

GRATIS TOEGANG VOOR LEDEN

Leden van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg hebben gratis toegang tot de exposities van het Natuurhistorisch Museum Maastricht en dus ook voor de expositie 'Zwart Zaad'. De medewerkers bij de receptie mogen diegenen die zich presenteren als lid van het Genootschap wel vragen naar hun naam en adresgegevens om deze te vergelijken met de ledenlijst. Gratis toegang geldt uitsluitend voor de leden zelf: niet voor hun familieleden of gasten.

BINNENWERK BUITENWERK

DONDERDAG 2 JANUARI is er, hoewel dit de eerste donderdag van de maand is, geen bijeenkomst van **Kring Maastricht**. De maandelijkse bijeenkomst is verplaatst naar donderdag 9 januari.

DINSdag 7 JANUARI houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden zijn welkom, maar dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-3510661).

DONDERdag 9 JANUARI staat in de bijeenkomst van **Kring Maastricht** de tijdelijke expositie "Zwart Zaad" centraal. Wim Dijkman, conservator archeologie van de gemeente Maastricht, houdt een inleiding over het archeobotanisch onderzoek van een aantal opgravingen in Maastricht. Daarbij staan de eetgewoonten van de Romeinen en Maastrichtenaren in het eerste millennium centraal. De lezing wordt gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht en begint om 20.00 uur.

DONDERdag 9 JANUARI houdt de **Molluskienstudiegroep Limburg** een werkavond bij Stef Keulen thuis. Belangstellenden zijn welkom, maar dienen van tevoren contact op te nemen met coördinator Stef Keulen (tel. 045-4053602). Aanvang 20.00 uur.

VRIJDag 10 JANUARI organiseert de **Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven**

een ledenavond. Aanvang om 19.30 uur in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

ZONDag 12 JANUARI trekken leden van **Kring Heerlen** naar het natuurontwikkelingsgebied Koningsteen bij Thorn voor een watervogelexcursie. Om 8.00 uur vertrekken de excursiegangers vanaf de kleine parkeerplaats achter het NS-station aan de Spoor singel te Heerlen (schuin tegenover AutoRent Bastiaans). Na afloop is nog gelegenheid om gezamenlijk een kopje koffie te drinken.

MAANDag 13 JANUARI houdt Wouter Jansen voor **Kring Heerlen** een lezing over sprinkhanen. Aan de hand van prachtige dia's wordt de diversiteit van deze boeiende diergroep in beeld gebracht. Ook de plannen voor het uitgeven van een provinciale atlas komen aan bod. De lezing vindt plaats in de zaal van Stichting Botanische Tuin Kerkrade, St. Hubertuslaan 74 te Terwinselen (Kerkrade-West). Aanvang 20.00 uur.

DINSdag 14 JANUARI houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden zijn welkom, maar dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-3510661).

VRIJDag 17 JANUARI verzorgt de **Zoogdierenwerkgroep** een lezing door Ferdinand Fahner over de "baitmarking"-methode waarmee territoriumgrenzen van dassenclans

worden onderzocht. Deze bijeenkomst vindt plaats in het GroenHuis, Godswederstraat 2 te Roermond en begint om 20.00 uur.

ZONDag 19 JANUARI trekt de **Plantenstudiegroep** voor een winterwandeling naar de Meinweg. Ontmoetingen met Blauwe kiekendief, Klapekster en/of Wild zwijn zijn niet uitgesloten. Geert Peeters (tel. 0475-317091, e-mail: g.peeters@compaqnet.nl) vertrekt met wandelaars om 10.00 uur vanaf NS-station Maastricht (oostelijke ingang Meerssemerweg) of om 11.00 uur vanaf de parkeerplaats bij het bezoekerscentrum Meinweg.

DINSdag 21 JANUARI houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden zijn welkom, maar dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-3510661).

DONDERdag 23 JANUARI verzorgt Max Berlin een lezing voor **Kring Venray**. Het thema is: "Vogelsoorten jagen". De lezing begint om 20.00 uur en vindt plaats in het Gemeenschapshuis, Watermolenstraat 1 te Oostrum.

ZONDag 26 JANUARI organiseert **Kring Venlo** een vogelexcursie op de Crayelheide onder leiding van de leden van de faunagroep. Samenkomst is om 9.00 uur bij de kerk van Boekend.

DINSdag 28 JANUARI houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag

in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden zijn welkom, maar dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-3510661).

DINSDAG 4 FEBRUARI houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden zijn welkom, maar dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-3510661).

MAANDAG 10 FEBRUARI komt Roland Dreesen naar **Kring Heerlen** voor een lezing over "Natuursteen in monumenten". Roland is geoloog en heeft in Belgisch-Limburg ruim 320 monumenten bekeken op het

voorkomen van natuursteen. De lezing vindt plaats in de zaal van Stichting Botanische Tuin Kerkrade, St. Hubertuslaan 74 te Terwinse-len (Kerkrade-West). Aanvang 20.00 uur.

DINSDAG 11 FEBRUARI houdt de **Mossenstudiegroep** haar wekelijkse practicummiddag in het IVN-gebouw te Ransdaal. Belangstellenden zijn welkom, maar dienen van tevoren contact op te nemen met Paul Spreuwenberg (tel. 045-3510661).

VRIJDAG 14 FEBRUARI houdt Huub de Bruyn voor **Kring Venlo** een dialezing over vogels, natuur, cultuur en historie van Tunesië. De lezing vindt plaats in Kinderboerderij Hagerhof te Venlo. Aanvang 20.00 uur.

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE G. Verschoor & H. Heijligers (hoofredactie), D.Th. de Graaf, J.T. Hermans, M. Lejeune, A.J.W. Lenders & J.H. Willems (redactie), R. Steverink (redactie-assistent). Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, redactie@nhgl.org.

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen opgesteld door de redactie. Richtlijnen kunnen worden aangevraagd bij bovenstaand redactieadres of zijn te bekijken op de internetpagina van het Genootschap.

Basisontwerp typografie: Graatsma in vorm, Maastricht.

Grafische verzorging: Van de Manakker, Grafische communicatie, Maastricht, vdmanakker@bvdn.nl.

Druk: SHD Grafimedia, Swalmen.

ISSN 0028-1107

COPYRIGHT Auteursrecht voorbehouden. Overname slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

DAGELIJKS BESTUUR F. Coolen (voorzitter), H. Schmitz (secretaris), H. van der Weijden (penningmeester), R. Akkermans (ondervoorzitter), J. Teeuwen (bestuurslid). Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, bestuur@nhgl.org.

BUREAU Henk Heijligers (bureau manager) & Roel Steverink (bureau medewerker). Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470, bureau@nhgl.org.

LEDENADMINISTRATIE N.A. van de Wal. Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470 ledenadministratie@nhgl.org, giro: 1036366, voor België: 000-1507143-54.

LIDMAATSCHAP € 25 p/j., jeugdleden t/m 23 j. & 65+-leden € 12,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 75.

BESTELLINGEN van publicaties, (oude) maandbladen en andere uitgaven: uitsluitend schriftelijk bij het Publicatiebureau Natuurhistorisch Genootschap, Groenstraat 106, 6074 EL Melick.

LOSSE NUMMERS € 3; leden € 2,50 m.u.v. extra dikke en themanummers (excl. porto).

INTERNET <http://www.nhgl.org>

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. J.T. Hermans. Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470, snl@nhgl.org.

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek op het gebied van natuur en landschap in de provincie Limburg. B. op den Camp. Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470, lierelei@nhgl.org.

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van de waarnemingsgegevens van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. F. Coolen. Godswaerderstraat 2, 6041 GH Roermond, tel. 0475-386470.

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAÏK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeven in Limburg. Secretariaat, Postbus 2235, 6201 HA Maastricht, tel. 043-3216506, fax 043-3672585, vanschaikestichting@nhgl.org.

Provincie

Het uitgeven van het Natuurhistorisch Maandblad wordt mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de provincie Limburg.

Limburg

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Contactpersoon: Y. Damstra, Bosstraat 15, 6071 XR Swalmen, herpetofauna@nhgl.org

PLANTENSTUDIEGROEP

Secretaris: Olaf Op den Kamp, Maria Gorettistraat 72, 6462 XS Kerkrade, planten@nhgl.org

SPINNENWERKGROEP LIMBURG

Inlichtingen: J.H.G. Peeters, tel. 043-3505484 (overdag), spinnen@nhgl.org

STUDIEGROEP ONDERAARDSE KALKSTEENGROEVEN

Secretaris: Joep Orbons, Holdaal 6, 6228 GH Maastricht, sok@nhgl.org

VLINDERSTUDIEGROEP

Secretaris: J. Queis, Spaanse singel 2, 6191 GK Beek, vlinders@nhgl.org

ZOOGDIERENWERKGROEP

Secretaris: Ludy Verheggen, Lijsterbeslaan 22, 6241 AN Bunde, zoogdieren@nhgl.org

PADDESTOELENSTUDIEGROEP

Inlichtingen: P.H. Kelderman, Herkenbroekerweg 23, 6301 EG Valkenburg, paddestoelen@nhgl.org

VISSENWERKGROEP

Inlichtingen: R. Akkermans, Wilhelminalaan 47, 6042 EL Roermond, vissen@nhgl.org

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Contactpersoon: W. Jansen, Wilhelminalaan 85, 6042 EM Roermond, sprinkhanen@nhgl.org

VOGELSTUDIEGROEP

Contactpersoon: R. van der Laak, Bethlehemstraat 34, 6418 GK Heerlen, vogels@nhgl.org

WERKGROEP BEHOUD SCHINVELDSE BOSSEN EN BRUNSSUMMERHEIDE

Secretaris: P. Spreuwenberg, Aan de Slagboom 2, 6372 KW Schaesberg, brunssummerheide@nhgl.org

MOSSENSTUDIEGROEP

Contactpersoon: P. Spreuwenberg, Aan de Slagboom 2, 6372 KW Landgraaf, mossen@nhgl.org

WERKGROEP MEINWEG

Inlichtingen: W. Jansen, Wilhelminalaan 85, 6042 EM Roermond, meinweg@nhgl.org

STUDIEGROEP BLOEMEN EN BIJEN

Contactpersoon: L. Hensels, Tramstraat 9, 6088 EA Roggel, bjien@nhgl.org

LIBELLENSTUDIEGROEP

Contactpersoon: J.T. Hermans, Hertestraat 21, 6067 ER Linne, libellen@nhgl.org

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Contactpersoon: S. Keulen, Mesweg 10, 6336 VT Hulsberg, mollusken@nhgl.org

KRING MAASTRICHT

Voorzitter (a.i.): D.Th. de Graaf, Klokbeekstraat 20, 6216 TR Maastricht, maastricht@nhgl.org

KRING HEERLEN

Voorzitter: P. Thomas, L.T.M.-weg 26, 6412 BP Heerlen, heerlen@nhgl.org

KRING VENLO

Voorzitter: J. Eenshuistra, L. van Beierenstraat 1, 5913 VM Venlo, venlo@nhgl.org

KRING ROERMOND

Voorzitter: M. de Ponti, Parklaan 10, 6045 BT Roermond, roermond@nhgl.org

KRING VENRAY

Secretaris: H. Heijligers, Lottumseweg 27, 5872 AA Broekhuizen, venray@nhgl.org